

Im memoriam Deák László

DEÁK LÁSZLÓ

Jókor jött, máig tart

Győri költőbarátainak

Kormos Pista szelleme, Parancs Janó jelleme
Állt mögötte, segítette és szentesítette
Hogy meglegyen s megálljon a futó időben.
Mégis szép, hogy magunk, mindannyian akartuk,
Tápláltuk is, érleltük is a zsenge, emberi tövet,
Közös lázat, ábrándot, összetartozást. Mit mondjak,
Ezt az egyszer csak született férfibarátságot.
Mert nehéz szót érteni, és talán nem is lehet.
A váltó idő mohón fölhabzsolja a kedves lényeket,
Didergő, önző lényeket terít az árokpartra,
A kikkel aztán könnyen elbánik a tél, vagy a tavasz.
Erősítsük hát magunkban, ami oly különfélévé tesz,
Pályát ír, elválaszt és élhető önkörünkbe zár,
De elcsitít, összebékít, mikor ha erősebb ige szólít.

A vers először a Műhely 2006/5. számában jelent meg.

Repkény

4. (egyszer hol volt?)

Amikor leszerelt a határőrségtől, a főváros álláshiány-nyal küzdött. Az új gazdasági mechanizmust bevezették, de szinte azonnal sikerült is befullasztania a pártvezetésnek. Táncos huszonkét éves volt, elsősorban katonasorsa kipihenésének terve foglalkoztatta mindennél erősebben. Anyja tanácsára azonban ajánlkozó leveleket küldött közismert, kulturális profilú cégeknek. Döntő részük válasz nélkül maradt. Amikorra megfelelő helyet talált végre, a párizsi diáklázadás véget ért, Daniel Cohn-Bendit, a vörös Dani lekerült az újságok címlapjáról.

Ezt követően barátai azzal cukkolták, hogy hamarosan visszaviszik a Határőrséghez, Csehszlovákia megszállásának időtartamára. Ettől kellőleg betojt, mert valóban hallott olyan katonatársról, akit váratlanul újra behívtak. Szerencsére aggodalmait túlzottan bizonyultak. Éppúgy kimaradt a cseh domboság lerohanásából, mint a szocialista román hadsereg. Ceaușescunak ezzel a különutas húzással sikerült megkülönböztetett figyelmet kivívnia a közösen fellépő szocialista tábor oroszánjai között. Táncosnak nem.

Mentségére legyen mondva, egészen másféle figyelemre aspirált, azt rövidesen meg is kapta, ezért élete újjászületésének is bátran nevezhetjük ezt az időszakot. Táncos megtanult örülni, bármi kicsiségnek akár. Kiállításról kiállításra, könyvesboltról könyvesboltra, antikváriumról-antikváriumra, könyvtárról könyvtárra járt, nem mintha felvetette volna a pénz, de összehasonlíthatatlanul gazdagabbnak érezte magát most, hogy fizetést kapott, mint addig bármikor. Újra és szorgalmasan járt alakrajzra esténként a Török Pál utcába, fotósboltokban lebzelt, hogy kedvére mustrálhasson régi kamerákat, igyekezett azon melegében megnézni az új filmeket és felhajtani a beszerezhető lemezeket a lassan megélnékülö bakelitpíacon. Mindemellett a legtöbb időt barátai társaságában töltötte, jóformán alig nézett haza, hiszen maradék idejében lányokat hajkurászott. És sétált a kora őszi fényben a Múzeum körúton, útban a Csendes, vagy a kicsit arrébb, a Gourmand felé, ahol mexikói kávé ivott, míg filmes barátját várta, aki farmernadrággal üzletelt. Igazi Lee márkával, ami idehaza nem volt kapható, csak Trapper, és azok az egyébként strapabíró cejgnadrágok, amelyeket a Népszínház utcai maszek szabók némelyike varrt.

Nem volt már hétrema-vároma-Nemzetinél, mert rég lebontották, éppúgy a Kerepesi és Hungária körút sarkán állt, freskókkal ékesített, de csupán szimbolikusan tekinthető metrómegálló neogrúz épülettömbjét, amelyet hajdan Gerő Ernő (a hídvérő) adott át a hiszékeny munkás-paraszti tömegeknek. Most, hogy valóban nekifogtak a metróépítésnek, gyorsan el kellett takarítani az útból a korábbi propaganda hasznavehetetlenné vált testtömegét.

A körüti és belvárosi jobb helyeken megjelentünk, mint új társaság, a fiatalok, a huligánok, a galerik, a hippik, a szakállasok, a hosszúhajúak-mosdatlanok. Mint a néhai jampik utódai, egy tökkelütött társadalom agyában, ki-minek hívott, nevezett bennünket, a fő, hogy fájjon. De

nem fáj. Illetve, Táncosnak mégiscsak fáj, hogy szeretett volna kiállítani, akár egyedül, de inkább többedmagával, a barátaival. De kiállítani – csak úgy –, azt nem lehetett. Kész csoda, mondta Táncos nemegyszer, hogy pártunk, és legfőképp Furceva asszony a festést és fotózást még a kellő bizonyítványok hiányában is engedélyezte, pontosabban szemet hunyt e lazaság láttán. Pedig Furceva asszony roppant felkészült elvtársnőjük volt (nekik), tőle származik az „absztrakt festészet pedig nincs” – tehát értelemszerűen betiltott – című doktrína. Az absztrakt festészetten valószínűleg nonfiguratívot értett a szovjet kultúrpolitika akkori első embere, pontosabban asszonya, de hát ez már igazán sokadrendű, piszlicsaré kérdésnek számítot.

Nem nagyon vették igénybe Táncost a munkahelyén, amolyan aleatorikus munkaidő jött számításba a kollégák részéről is, ha csak lehetett, a falakon kívül maszekoltak, mármint az idősebbje. Temérdek szabadidejét ésszel használta ki Táncos, a maga ráérős, epikureus, folytonosan élmények után szimatoló módján. Reggelként – hacsak nem volt éppen kiküldetésben – általában pontosan megjelent, tüntetően blokkolt, kartonját a „Beérkezettek” tábla megfelelő részébe illesztette. Cigaretázott, reggelizett, cigaretázott, kávézott, cigaretázott, lehetőleg a benti legjobb társaságban. Szellemes figurák voltak, több sőt ettek már, mint cukrot, és gyilkos kajánsággal tekintettek környezetükre és az utánuk jövőkre. Egyik történet a másikat érte, és jóformán így ment ez délig. Amikor aztán megitták ebéd előtti söreiket, majd kettesben, hármasban megebédeltek a környék három szoba jöhető étkezdéjének egyikében. Ezután Táncos bevetette magát Pest utcarengetegébe. Amikor pedig Rezekkel rákaptak a Metropol-büfés ebédekre, attól kezdve már legfeljebb kivételes esetben tértek csak vissza ebéd után munkahelyükre. Nem is akként tekintettek rá voltaképpen, hanem mint egy olyan fejedelmi udvarra, amely átmenetileg rossz kezekbe került ugyan, de számukra azért biztosít kegyállásokat. Pusztá bűntudatból, nem valami alávaló ellenszolgáltatás fejében. Egy olyan helyet, ahol minden fennálló renddel ellentétben szabadon lehet beszélgetni az Európai Iskoláról, Várkonyi Nándorról, Hamvasról, Weöresről és Pilinszkyról, Német Antalról, Kassákról, Bretonról, Anton Webernről, John Coltraneről, és így tovább.

Szabadon, mintha e nevekhez tartozó képzetek, fogalmak, művek és magatartások életünk mindennapi, természetes, szerves részét képezték volna, holott valójában a kivételt jelentették, a bevett sémák gyökeres ellentétét, lázadást és forradalmat.

Ezt tudtuk saját erőnkől produkálni ötvenhat folytatásaként, még ha nem tudatoson tettük is, a dolog éle és radikalizmusa valahogyan velünk maradt. Csak hát nem a politikai rendszer megváltoztatására tört immár, hanem egy nagyobb és alapvetőbbnek képzelt szabadság felé. Az uralkodó, hazug és vaskalapos művészet helyébe egy saját eszményeink szerint való, őszinte, sallangoktól mentes kifejezést kívántunk állítani. Mintákat keresve hová

is fordulhattunk volna, mint a század avantgárd törekvéseihez, egykori és a még élő alkotóihoz. Egy másik lehetséges úton pedig, a háború utáni nyugat-európai és amerikai művészeti, zenei, irodalmi, filmes kísérletezőkhöz – kísérletekhez, amelyekhez csatlakozni, akár csak elvben, önmagában véve is lázadásnak számított.

Táncos érzékszervei egy szomjú gödény, éh toportyán, száraz spongya módjára szívták magukba az új és izgató hatásokat, amelyek persze csak itt számítottak újnak, még a lengyelországi viszonyokhoz számítva is, amiről a megélénkülő autóstoppos világ résztvevői ámulva számoltak be. Meg persze a lélegzetelállító lengyel csajokról is.

Túl a rumkorszakon és a pancsolt szeszek uralmán, megjelent a vodka, a Raki Rushi és a Skenderbeu, azaz Szkander bég nevű albán konyak, mint iható, részegítő hatású és hozzáférhető árú szeszek, amelyeket a legolcsóbb hazai cikk, az Alma vodka vezetett fel. Jugoszlávia felől a Cézár konyak, Nyugat-Európából a Bella Itália, és az Anna presszó hadállásain keresztül pedig a Campari, a Martini, a Gordon gin és a VAT '69 whisky támadta gyenge, megadásra kész bástyáinkat. A házibulik piakészlete e körben standardizálódott. Megnyugtató fejlemény volt ez mindenféle szempontból.

Ámde a világ, és különösen a szocialista világ, bonyolult valami.

Alighogy valami kinyílt, több mindent menten bezártak, a lég kihűlt és a rend megmerevedett. A magyar filmek jellegzetes értelmiségi szereplői, főhősei szemlátomást egy szabad mozgást biztosító, toleráns és az anyagi jólét jeleit mutató világban mozogtak, kötetlenül, de mindig vitára készen. A valóságban viszont nyomorúságos fizetések, lakáshiány, antidemokratikus közállapotok, rendőrzárlás, a lakosság döntő hányada részére vajmi szűkre szabott játéktér volt jellemző. De a televíziós adás ettől kezdve a java feszültséget feloldotta, vagy levezette. Használta ezért, élt is vele nagy előrelátóan a hatalom, és él vele, mind a mai napig.

– Éppen ezért nem vásárolok televíziós készüléket, értem, egyszerűen nem érdekel, vagy ha mégis kíváncsi vagyok egy meccsre, felmegyek Mikiékhez, még sose mondták, hogy ne menjek. Annak idején a Rosenbergekhez jártunk mi, srácok meccset nézni, ott volt a fél ház. Az öregei már sokszor ágyból nézték a műsort, hallottuk fél füllel, hogy mozgolódnak a dunyha alatt. A mama időnként nagyot fingott. Az öreg Rosenberg úri szabó volt szegény, de hol voltak az urak akkor a Józsefvárosban? Nagyon felhúzta magát az igazságtalan bírói döntéseken, volt, hogy az ágyból felülve leköpte a képernyőt. Ültünk ott srácok, és néztük, hogy csorog le a nagy skuló, ami az imént még a fejünk felett süvített el. Néha találkozom eggyel-eggyel a régiek közül, nagyokat röhögünk még mindig a Rosenberg bácsi húzásain, szegény, tulajdonképpen nagyon fiatalon halt meg. Az özvegy egy idő múlva szívesen férjhez ment volna, ha lett volna jelentkező. Anyámat is nógatta, ha valahol összetalálkoztak, hogy menjen férjhez újra, ő is menne, hej-haj, de még mennyire menne! Anyám persze kinevette, de Rosenbergné nem nevetett vele.

– Nézd Rezek – mondta Táncos –, én is ismertem Rosenberget, még Párizsban is találkoztam vele tavaly, egy ingyenes kóser konyhán szájharmonikázott a vendégeknek. Elszegényedett, öreg zsidóknak és néhány

kelet-európai disszidensnek. Amúgy Gyuri semmit se változott, csak a haja hullott ki a feje búbján, éppen, mint az apjának, és legkevesebb kilencdioptriás lehet már a szemüvege. Filmet persze azóta se csinált, de írt egy csomó forgatókönyvet, mindegyik Budapesten játszódik, a franciákat tehát eleve nem érdekli egyik sem. Megpróbáltam erről meggyőzni, de hajthatatlan maradt. Bemutatott a menyasszonyának, egy irtó dögös arab csajnak, ebből azonnal tudtam, hogy Gyuri becsavarodott.

– Neked, öregem, a Csibrákyt kellene megismerned. Össze is hozlak veled, ha legközelebb Pesten lesz. Odamegyünk együtt a Bajtársba, ahol a Vigiliásokkal találkozunk. Ha minden igaz. Utoljára Ivánnal voltam ott, mielőtt disszidált. Na mindegy! Csibrákyval tetszeni fogtok egymásnak.

– Miért, mivel foglalkozik? Úgy értem, kicsoda? Festő?

– Áh! Régész, ennyit se tudsz? Világhírű régész. Nép-vándorlás kora, satöbbi. Érted. Szombathelyi Múzeum.

– Nem értem, hogy jön ez ide?

– Áh! Csibráky mindent tud, érted, mindent. Elképesztő. Majd meglátod.

Táncos nem szólt egy kukkot se. Tudta ő, hogyan tudta volna, hogy tele az ország nagyszerűbbnél-nagyszerűbb koponyákkal, akiknek a nevét a kutya se ismeri, azaz csak a bennfentesek ismerik. Jó részük persze kiment a forradalom elestekor, vagy időközben meghalt, de még így is jócskán maradtak, mint rendkívüli fenomének, egymástól is, potenciális tanítványi körüktől is elszigetelten. Mert persze az egyetemi és főiskolai katedra volt az első, amit megvontak tőlük. Nem egy közülük úgy érte meg a háború végét, hogy folyamatosan feketelistán szerepelt a neve. Joggal gondolhatta, a békével majd az ő rehabilitációja jön el. Nem így történt. Aki fontos helyen, stabilan kívánt maradni, annak tökéletesen be kellett hódolni. Így történhetett, hogy a félreeső, a reflektorfényen kívüli területeken temérdek jó elme, figyelemre méltó tehetség dekkolt évtizedeken keresztül, vártak, kívártak, aztán már nem vártak semmit. Úgy-ahogy, hónap-ról hónapra, adósságtól adósságig megéltek. Legfeljebb többet veszekedtek otthon, mint ahogy szerették volna.

A rendszer titkon rájuk alapozott, és egyáltalán nem a munkás-paraszt szövetségre. Mert ezek, főleg a krémje, de a gyengébbje is, többé-kevésbé zúgolódás nélkül elvégezte a munkáját, sőt többnyire várakozáson felül jól végezte el. És megőrizte kreativitását. Nem cselezett, nem csapott be másokat lépten-nyomon, nem lopott, nem csapott fel táppénzsalónak. Megbízható és ellenőrizhető társaság volt, ellenőrizték is lépten-nyomon, besúgók hadával vették körül. Tudták, bármit tehetnek, mert ha ezek időlegesen el is szontyolodnak, az nem fog meglátszani a munkájukon, azon felül mindig kitalálnak valamit, amitől majd jobb kedvre derülnek. Dafke!

Ez a valami, fájdalom, többnyire az alkohol volt és a mértéktelen kávézás, mindennek megkoronázásaként pedig a láncdohányzás. E három együtt, mint az orgiasztikus életmód különleges formája. A tudatosan végigvitt öngyilkosságnak különlegesen perversált formája.

– Fiaccskám – így Rezek –, ha ép elmével életben akarsz maradni, akkor nem a plebsz barlangjaiba jársz tangózni, hanem tisztességes lebujujka, tisztességes zsenik társaságába, először csak mosolyogni, mindaddig fiaccskám, amíg valaki meg nem engedi Neked, hogy megszólalj, kitázd a szádát. Érted.

Értem, gondolja Táncoş, hogyne érteném te Vízi Rém! Rezek jeges pillantására, halszemére célzott, gondolatban. De emellett is nagyon bírta a fickót, jól megvoltak együtt, mintha mindig ismerték volna egymást. Így van ez azoknál, akiknek egy rugóra jár az agyuk.

Pedig nem értettek egyet, úgyszólván semmiben. Rezeknek mindenki zseni volt, aki valamicskét különbözött az általa mélyen megvetett köznapi emberektől, akiket hol kispolgároknak, hol nyájnak, hol bamba tömegnek nevezett.

– Ezek? Ezekből öregem rosszul vagyok, felfordultólük a gyomrom, már a pusztá látványuktól is okádok! Ezek a csúszómászó, pitiáner, haszonleső hullarablók, ezek a jellemtelen árkászok, kétkezi árulók, jellemtelen taknyok, förtelmes, nyalizó cumik, szarkeverő, kútmérgező dívernyások, hajbókoló idióták! Kész csoda, hogy rájuk is süt a nap, erre a trágyahalomra, emberi söpredékre, akiknek semmi se szent, az anyjukat is eladnák egy tál lencséért. Ezek az apagyilkos haramiák, ingyen élő hajbókolók, szubhumán szörnyek, akik csak ott tudnak jeleskedni, ahol együtt lehet csaholni, tányért nyalni, hazát árulni rőfre, vagy mód nélkül lehet gágározni, nagyzolni, úrhatnámkodni, aladárkodni, fillérekért csúszni-mászni, hazudozni, zsarolni, hamisan vádaskodni, besúgni, markot tartani. Ezek a felfújtt hólyagok, paprikajancsik, zülölt disznóherélők, mosolygó orgyilkosok, anyabaszók! Jaj de undorító pófák! Mennyire utálok mindet, a lapításukat, somolygásukat, lapos szövegüket, faszariságukat, harácsolásukat, kicsinyes számítgatásaikat, humortalanságukat, kárörvendésüket, aggodalmaskodásukat, kunyerálgatásaikat. Mindenütt ott láthatod őket, ahol szabad a rablás, ahol mód van a halott feje alól kihúzni az utolsó vánkost, miként a Zorbában, amint a Madame lehunyta a szemét. Ott vannak, ahol parancsszóra verni kell az embereket, ahol gyerekeket lehet megerőszakolni, leseperni a padlást, felgyújtani a portát, elhurcolni a családftót kényszermunkára, ahol valakit meg lehet alázni, földre tiporni, rugdosni, kibelezni, szemét kiszúrni, bőrét lenyúzni, nyelvért kivágni. Ott, ahol sokakat lehet büntetlenül, felsőbb utasításra kizsebelni, vagyonukat elprédálni, mindenüket elkobozni, senkiháziak zsebet kitömnii, mellkasukra – érdemtelenül – kitüntetések tömegét aggatni. Ott, ahol mindig zabálnak, vedelnek, bagzanak, mint a nyúl, ahol a szájából spriccel a mocsok, ahol könnyökölnek, lökdösődnek, tipornak, fosnak, nyáladzanak, bűzölögnek és levedzenek. Ahol következmények nélkül, össze-vissza lehet beszélni és cselekedni, ahol garantáltan megvéd valaki. Apu, anyu, párt, hitközség, tekintélyes bácsi, befolyásos jóakaró, gengszterfőnök, férj, nej, após-anyós, Keresztapa, Nagy Testvér, a Korona, Uncle Samu, satöbbi. Ezek a nyavalyás tyúktolvajok, ájtatoskodók, prédikálók, névtelenlevél-írók, telefonbetyárok, zugügyvédek, szájtátiak, nepperek, keretlegények, gyilkosok, útonállók, hamismérleggyártók, szédelgők, kufárok, vérszívók, renegátok, félkékalmárok, rabszolga-kereskedők, hóhérok és hóhérségédek, taláros anyaszomorítók, fordult farkasok loholnak a nyomunkban, módszeresen pusztítják mindazt és mindazokat, amit és akiket szeretünk és becsülünk. Miattuk nem lehet már levegőt venni, sétáfikálni, békésen szunnyadozni, álmodozni, örülni és táncolni, felszabadultan nevetni, piacon csatangolni, későn kelni és az ágyban ráérősen reggelizni. Vagy férjes asszonyoknak csapni a szelet tavasztájt, a Húsvét utáni jó időkben, amikor a

kofák pultjai megtelnek a legragyogóbb mosolyú zöldségekkel, és olyan jólesik délelőtt a frissen csapolt sör, mint régen, gyerekként, az otthonról hozott vajas-zöldpaprikás kenyér a Palatinus strandon.

Rezek itt megállt, abbahagyta a meglódult monológot. Táncoşra meredt, mert vigyorgott, és az orrán fújta ki a cigarettafüstöt.

– Rezekievics, maga egy káromkodó, undorodó és átkozódó művész is! Tudja-e?

– Tudom. Megjegyzem, ezzel a dicsérettel nem vagyok a lábamról levehető. Tetszik érteni, ugye? Az ilyen szövegek pedig csak melléktermékei teljes munkásságomnak, adj egy cigit légy szíves, mert az enyém pont elfogyott, voltaképpen az én csodálatos szellemi kastélyaimnak csak habarcsa, s nem építőköve ez.

– Egy-két téglával azért bedolgozott neked a Gyula bácsi.

– Krúdy? Naná! Észrevetted?

– Te már észre sem veszed.

– Azt nem mondanám. Mindenesetre nagyon inspirált vagyok tőle, nem szégyen, mindenkit zsebretesz, ha történetesen nem ide születik, ma ő a világelső. Nekem elhiheted.

– Közhely, Rézorrkám, közhely. Valami újat, ha lehet.

Rezek elfordult, mert könnybe lábadt a szeme. Rugdosni kezdte a kavicsokat és kifújta az orrát. Jó magasra emelte aztán a tekintetét, a lombkorona fölé, ahol már a légi utak kereszteződnek, és nagyokat hörrontve jár a szél. Eszébe jutott, amit már napok óta hasztalanul próbált előcsalogatni az agyából, ezt a keresett szót: Tób. Valami szín lehet ez. Divatszín. Valami szürke. Valakinek készült mindezt megmondani, de épp semmi sem jutott az eszébe.

– Vasporos segg – mondta végül, és erre Táncoş elnevette magát.

– Hát emlékszel?

– Persze, hogy emlékszem.

– Akkor minden rendben.

Szerencse, hogy a betegek általában csendesek, és egyre csendesebbek. Csak az egészségesebbje az, aki ordibál, erősködik, követelőzik, mindenkivel perlekedik. Egy darabig. Amíg abban a meggyőződésben él, hogy vele itt csodát kell tenni, meg kell őt javítani a pénzéért, mindent, ami rossz benne. Nem tudható, hogy meddig tart ki ez a téveszme. De nem sokáig.

– Tudod, ha arra gondolok, miken mentünk keresztül az eltelt években, sírni támad kedvem. Nem azért, mert sírnivaló. De valahogy mégis. Már rég nincsenek közöttünk, körülöttünk azok az irtatlan tökfek, akiknek a kedvéért, tessék-lássék, valamennyire mégis alakoskodnunk kellett, ha röhögve, összekacsintva is. És mit kell látnunk? Vége szakadt az alakoskodásnak? Fenét. Mindig találni fogunk valakit, akitől tartani kell, akit respektálni kell, aki előtt el kell hallgatni véleményünket, meg kell másítani elhatározásunkat. És akitől többet kell eltérni, mint mástól. Ezek vagyunk mi. Ezek.

– Jól van Rezes, örülj, hogy nem vagy invalidus. Nézz körül, s ha az imént sirtál, most zokogj! És ereszkedj térdre!

– Majd holnap, amikor felébredsz és rájössz, hogy a fejed a bilibe lóg!

Baross utca – Calvin tér – Belváros – Erzsébet-híd – Krisztinaváros, nagyjából ez volt évekig Táncoş útvonalaianak térképe a munkahelyén túl, és mindegyik névhez hozzátehető, amúgy Thurzó Gáborosan: a Belváros és vidéke. Mert ugye, ez a környék az igazán érdekes. Minden ott történik. Onnan indul, és oda érkezik. Magyarázatát, értelmét ott találod. Már ha keresnéd.

A szűken vett Belvárosban nem találtunk semmi érdekeset. Csendes, álmos utcácskák és udvarok, a háborús évek óta érintetlenek. Mindenütt régi cégtáblák, régi házmesterek, úgy hatnak legalább is. Mintha még a napfény is amolyan régiesen, rézsútosan vetülne az udvarok keramit kövezetére, s kifáradtan találna utat a hátsó lépcsőház vaskorlátjáig, második-harmadik lépcsőfokáig. Alig járt valaki ezekben a mellékutcákban ez időben, mintha tapintatosan hagyták volna a járókelők, hadd élje csak békésen titkos életét, hadd rágódjon tovább a falak közt lezajlott rejtélyes bűnesetek, titkos légyottok, rosszul sikerült házasságok részletein, emlékezzen csak a hajdani pletykák szereplőinek délceg alakjára, akik a valóságban már rég a Kerepesi vagy a Rákoskeresztúri köztemető falain túl nyújtóztatják fájós lábait, mind a világ végéig.

És nagyjából ugyanez állt a Krisztinaváros zárt világára is, ahol a reggelenként kibukkanó emberek oly elképedt arccal tekintenek a Vérmező zöldellő rengetegére, mintha még gőzölgő lótetemeteket takarna a sűrű ágak szövvénye, vagy amiként Vitéz Mihályunk tekinthetett a frissen ácsolt vérpad felé, midőn a hóhér és segédei sorban végeztek a lázadott urakkal.

Persze az Erzsébet-híd, az egészen más, merőben friss, minapi történet nekünk. Kedvenc osztályfőnökünk vitte el az osztályt a még épülőfélben lévő hídra (így utólag ropant érdekesnek találom, hogy az a két kémianár, akikkel tizenkét év során dolgunk volt, egyben kedvencünkkel is vált, lett légyen osztályfőnök, mint az utóbbi, vagy sem, mint Hirsch papa), és ez persze csak úgy volt lehetséges, hogy engedélyt kaptunk rá egyik osztálytársunk édesatyjától. Valamiféle vezetője volt a hídépítésnek, de azt hiszem, mindenképp nagy kutyának számított. Bámultuk azt a nagy összevisszaságot, tébláboltunk ide-oda, kérdezősködni nem igen akaródzott. Táncoş később a ménkű nagy szögeket emlegette és a rettenetes súlyokat, amelyek a széleken halmozódtak, és sorakoztak parttól partig. Érdekesnek találtuk, vagy untuk az egészet? Nem emlékszem. De ha untuk is, szívesen, mert legalább nem kellett a padban gubbasztanunk, abban a szép tavaszi időben. Szabadok voltunk, ha nem is teljesen.

– Utoljára, és akkor is egy kémianár jóvoltából

– mondta a hídon Táncoş, jól emlékszem rá – ötvenhét lelegején éreztem így magam, mikor újra elkezdtünk iskolába járni, de elég lazán, és délutánoként Hirsch papa a kémiaszertárban vetítéseket tartott saját tulajdonú keskenyfilmjeiből. Addig sosem látott, mert negyvennyolc után államilag nem engedélyezett Walt Disney-, Chaplin- és Stan és Pan-filmek voltak ezek, egy-két Popeye-jel, Harold Lloydal, Buster Keatonnal, korai természetfilmmel megfjeelve. Valamennyien pompásan szórakoztunk, emlékeztek?

Persze, hogy emlékeztünk, Hirsch papának kincsek voltak a birtokában! Így utólag azonban gyanítom, hogy nem is annyira államilag, inkább a Hollywood-i filmvállalatok által betiltott filmek lehettek ezek, mint például a Három kismalac, és a többi. Mindegy. Hirsch papának megvoltak, ő örömmel vetítette le nekünk, és teljesen önzetlenül. Mindnyájan úgy éreztük, ő maga is élvezte a filmnézést, akárhányszor látta korábban.

Nem ő csinált nekünk kedvet a mozihoz, de ő mutatott valamit olyan filmekből, amelyeket a háborút követő nemzedék éppen nem láthatott. Az orosz filmek meghatározó világától igen különböző típusú moziból nem is keveset, gazdagítva egy további erénnyel: vidám, kacagtató mulatság volt valamennyi. Aranyárban mérték ekkor a nevetést, végzett magával, aki nevetni nem tudott, aki komolyan,

komoly pofával nézte végig a Május 1-jei felvonulást és népünnepélyt akár a helyszínen, akár a Híradóban.

Apropó, egyszer még a Híradó-mozi legendáriumát is meg kell írnia valakinek, a Híradót, ahová Tánco olyan nagy előszeretettel cipelte el Ágit, meg aztán másokat is. Mindig vett peracet. Mindig, pontosabban többnyire páholyjegyet váltott. Merő számításból tette.

De egymagában is beült olykor, ha erre szottyant kedve. Ha már helyet kapott, két-háromszor is végignézte a Híradót, a Világ- és Sporthíradót, rajz- és propagandafilmeket, és amíg volt, a diaképes hirdetéseket. De szívesen nézegette az oldalsó sötétben állva, toporogva zsöllyére várakozókat is, ismerőst szeretett volna közöttük felfedezni. De rendszerint csak idegenek voltak, reménytelenül idegenek. Hiába volt elvben folyamatos a vetítés, óránként tartottak pár perc szünetet, felkattintották a lámpákat, koronként körbesétált egy jegyszedő és valami bűdös permetet fúj a levegőbe. Tánco ekkor garantáltan távozott.

Átment a Lucullusba vagy a Metropolba ebédelni. Egy ideig a Lucullus előterében még működött egy állóbüfé, a főzelékes hely, az olcsó kajálda. Itt is, az Ádámban is fantasztikus figurák eszegettek, pislogtak egymás tányérja felé. Tánco szerette ezeket a pofákat, tetszettek neki, volt benne szájalom is irányukban, de nem meghatározóan, nem a szájalom határozta meg hozzájuk való viszonyát. Hanem, furcsa mód, az egy húron pendülés kajánsága és összetartó ereje. Fotózni azonban nem merte őket nyilvánosan, túlment volna a határon.

A Büfé mögött zajlott a tényleges étterem és söröző megszokott élete, a környékbeli félig-meddig nobilis közönséggel, már akik kedvelték a konyha főztjét. Tánco kedvelte. Különösen a szüzérmeket magyarosan, amit elsőrendűen csináltak, ahogy különben minden mást is. Drágább volt, mint a Metropol büfé, de sokkal kényelmesebb és kényeztetőbb. A pincérek már mindkét helyen jól ismerték, és megismerték, mert régi vágású kellereket voltak még.

A New York-palotabeli szerkesztőségekből néhányan rendszeresen lejárak enni a Lucullus-ba, a szerzők inkább csak egy sörre tértek be. Tánco előszeretettel telepedett le a karzati részen, már ha volt hely, néha egy ismerőst vagy barátot fogott ki, most Forgács asztalához telepedett le. Kicsit hervadtan dohányzott egy ürülőfélben lévő söröskorsó fölött.

– Jó, hogy jössz Tánco, nincs már egy fillérem se, és egy korsót még föltétlenül innom kell. Mit szólsz hozzá?

– Vendégem vagy, nem kérdés! Ma nem látalak benn.

– Állományban vagyok öregem, írni készültem, de semmi se lett belőle. Az este összetalálkoztam Oszival és Lilivel a Bajtársban, meg Rezekkel és Csibráky bátyám-urammal, képzelheted mi lett ebből.

– Hol voltam én tegnap este?

– Te tudod. Biztos Áginál.

Tényleg, mondja Tánco, tényleg Áginál voltam. Ő tanult, én Cocteau-t olvastam, de eluntam. Ágit hiába piszkáltam, dühödten tanult tovább. Kötelességtudó. Én meg nem, azt hiszem. De lehet, hogy az vagyok, csak nem tudok róla. Csak egy biztos: míg iskolába jártam, sosem éreztem azt, hogy kötelességem tanulni. Másoktól hallottam, de magam sose vallottam. Valahogy így. Talán ezért van, hogy hiányzik belőlem az együttérzés Ági dühöd

tanulási kényszerével, igen, így mondom, dühöd kényszerével, hiába is igyekszik megértetni és elfogadtatni velem a maga igazát. Füttyölök rá, különösen válságos állapotomban. Márpedig tegnap aztán benne voltam, benne, nyakig benne voltam. És rám se hederített! Akkor én, mit hederítsek? Mit értsek meg én, aki talpig szarban vagyok? Mi?

Nyomatékosan megkocogtatta körmével a söröskriglit és a lépcsőtetőn tétován nézelődő lányok felé fordult teljes figyelmével Forgács, ez a vén kutya. Azonnal megindult a nyálelválasztása, ha jó nőt látott, és nála elég széles volt a nézésre érdemes skála. Tánco mondókájára csak addig figyelt, míg egy következő sör érkezéséről megbizonyosodhatott. Mint a fotósok között rangidős, sok mindent megengedhetett magának, külön írodája volt divánnal, de a modora más tekintetben is emlékeztetett egy vidéki színigazgató tempójára, talán mert az apja valóban az volt a Déryné Színházban. Széles mosolyú, sublót terjedelmű férfiú, csupa szív, tüzes lelkület, akit csak a felesége és gyerekei nem láttak soha mosolyogni. Mert amint kollégái eltűntek a közeléből, a nyájas álca menten lehullott róla, és amit hátrahagyott, az egy keserű, gondterhelt, öregező komédiás testi valója volt, fájó izületekkel, rángatózó gyomorral. Ilyenkor egy üveg pálinka meg se kottyant neki. De ezt a jó tulajdonságát Forgács már nem örökölte. Hamar berúgott, és nehezen józanodott ki.

– Mit írsz?- kérdezte Tánco, anélkül, hogy valódi választ várt volna. Nem is kapott.

– Ja, öregem, te azt kérdezed, hogy mit? Mit, mit? Hát honnan tudjam én azt Moyzeském, hogy mit írok én, azaz mi lesz abból, amit írni fogok, biztos valami remek dolog, valami szenzációs ízé, értesz? Nem nagyon merek beleolvasni az eddigiekbe, tudja isten miért, nem mintha fájna tőle, annyi vacakot olvastam már, eggyel több ide vagy oda, mit se számít. Az se tesz semmit, ha ez a vacak most történetesen az enyém, érted, az se számítana, szóval nem ezért nem olvasok vissza, valami másért. Nem tudom miatt.

Lógatta a fejét, mint akinek hirtelen megártott az utolsó korty. Persze, nem az, hanem a túlcordult önsajnálat ártott meg neki, a nagy kornyadtság tehetetlen búbánata, reménytelensége, a tehetségtelenség rémítő érzete, majdnem bizonyossága. Mindez így dél felé, társaságban, másnaposan, éhgyomorral rettentően képes együttthatni, felér egy átmeneti megsemmisüléssel. Merthogy aztán, milyen szép is ebből a gödör mélyből újolag feltámadni, talpra szökkeni, erőre és munkára kapni, harsányan kikacagni az elszontyolódókat, meghátrálókat, a székszisükkkel takarozókat, a vértelen puhányokat. Falhoz támasztjuk (öket), és továbbmegyünk – ahogy Karinthy írta. Forgács is győzelemre született, csak ez most nem látszott rajta, illetve attól sarkalatosan eltérő képet mutatott.

– Se baj – így Tánco –, majd kialakulja magát a sötét-kamrában, nem igaz? Addig kavargatod, míg előhívódik, aztán már csak a felesleget kell lehántani, Buonarotti receptje szerint. Mi? Figyelsz egyáltalán?

– Hiába figyelek, nem érkezik a söröm!

A Lucullus nem kifejezetten az iszákosoknak találták ki, főleg nem délidőben. Mert itt ettek is, mindig várni kellett a sörre. Megjegyzem, az ételre is. A személyzet úgy kalkulált, amíg a jó nép nem kapja meg, amit rendelt, legalább beszélgetnek, hiszen ráérnek! Igen, ez benne volt a közhangulatban. Hova siessék? Ráérünk, nem igaz? Még

a végén összetöröm magam! Hogy oda ne rohanjak! Mit ugrálsz, nem ráérünk?

Táncos most éppen ráért. Forgács ráért. A pincérek ráértek, és a csapos is ráért. A bokszkban ülők, látatlanban lefogadom, ráértek. Mi itt a baj? Mi lenne?

– A jelszó – mondta Forgács – lassan, lassan, még lassabban. Tehát az teszi jól, aki áll. Ez világos, ettől megy előre az ország.

Táncos csodálkozott. Már hosszú percek óta ülnek itt, és egyetlen ismerős se haladt át a színen, úgy látszik, ez egy ilyen nap. Máskor meg nem győz köszönetni.

– Láttál pincért?

– Még nem.

Az a baj, hogy a meddő várakozás, hallgatás, nehezen vagy sehogy se kunkorodó gondolat mocsarában mázsás súly húzza le az ember lábait. Bár gyönyörű idő van kinn, temérdek dolga volna, vagy lehetne éppen, de nem, nem tud mozdulni. Már nagyon unja ugyan a kilátástalan helyzetet, a kényszeredett diskurzus üresjáratait, bosszantja, hogy semmi érdemleges nem jut eszébe, képtelen kinyögni egy búcsúformulát. Pedig mennie kéne, ha másért nem, sétálni, benézni ide-oda, beszélgetni ezzel-azzal, beugrani Hédihez a Calvin téri ékszerboltba, hetek óta nem látta.

Igaz, hogy semmi sincs közöttük, nem is volt soha, de mégis szerelmes ebbe a lányba, mióta ismeri, tehát már régen, azaz mindig is. És Hédi? Hát azt nem nagyon lehet tudni, hogy Hédi hányadán áll Táncossal. Látszólag rá se hederít, mintha dühítené is, ha a boltban keresi, restelli a kollégái előtt, vagy mi. A pillantása azonban elárulja, hogy Táncos fontos neki, talán ő is szerelmes belé, csak éppen ez képtelen tisztázódni, megjelenni, testet ölteni közöttük. Helyette röhögcsélnék, veszekszének, megbántódnak, ásítznak egymás rövid ideig tartó társaságában, mint valami idéetlen kamaszok, akik nem tudnak mihez kezdeni egymással.

Amúgy pedig Táncos nagyon is tudott mihez kezdeni a lányokkal, nem kellett erőlködni, ám Hédi valamiért kivétel volt, és maradt még egy jó ideig, na persze nem végleg. Szinte képtelenség, de minden jó adottságát megelőzve Hédi mosolya győzött Táncosnál. Nem a nevetése, csak a mosolya. Mióta Mona Lisa mosolya mosolynak számít, s hozzá nagy piaci értékű mosolynak, azóta a mosoly fogalma némiképp elhomályosult bennünk. De konkrét esetben azért, akármelyikünket képes levenni a lábáról egy őszintén ható leánymosoly, anélkül, hogy Mona Lisára gondolnánk. Sőt, olyankor talán azt is kápis-kálják egyesek, mire mondhatták eleink azt, hogy bájos. Pedig ez igazán fogas kérdés.

A vendéglátó hely bájossága, pesti fogalmak szerint, a piros kockás abroszhoz kötődik, kissé homályos, mely ok miatt. Jártam már nem egy helyen, ahol ugyan piros kockás volt az abrosz, de a helyet nem hogy bájosnak, kedvesnek se nevezném. És az ellenkezőjére is tudnék seregestől példát hozni. Semmi piros kocka, csak faltól-falig báj. Nem oly könnyű az emberek kedvére tenni, mint azt általában elgondolni szokták. Oly elmék, amelyek ritkán foglalkoztat más, mint becses önmaguk.

Ezért aztán többnyire semmi sem lesz a vendéglátásból, csupán a pénzkereset egy különlegesen pervertált formája, ahol az egyik ember azért fizet a másiknak, mert rosszul érezte magát, és kitoltak vele. Ennek persze előfeltétele, hogy államilag letörjék önálló véleményalkotási ösztönét, ráijesszenek, hogy minden számára előnytelen helyzet döntő pillanatában saját érdekében fakadó elnemulásra késztessek. Veresége csak így lehet teljes és öntudatos, hiszen tisztában van vele, hogy aki az imént diadal-maskodott felette, az percek múlva ugyanolyan áldozata lesz a szisztémának, mint ő.

A Lucullus személyzete a kevés kivételhez tartozott, nem kitolásra utazott. Szerették volna kényeztetni a vendéget, csak ez még nem ment jól. Nem ment még igazán. Isten tudja, valahogy elfelejtődött a jó módszer a szocializmus építése közepette.

Forgács azt mondta Táncosnak: tudod testvér, miken mentek keresztül ezek az emberek, akik itt megpróbálnak kiszolgálni bennünket? Egy frászt tudod. Ott volt az első háború, Trianon, aztán a Kommün, a vörösteror, fehérterror, a nagy gazdasági világválság, a Horthy-rendszer, a második világháború, a nyilas uralom, a deportálás, az ostrom, az infláció, az Ávó, a Rákosi-rendszer, ötvenhat, a rock and roll, a beat-korszak, Prága és Párizs, mit akarsz még, testvér? Mit akarsz? Igaz, hogy a söröm még mindig nincs itt!

Táncos erre azt mondta: tudod, a pincéreknek se volt könnyebb, mint anyáméknak. Meg a tieidnek. Úgyhogy elég a süket dumából. Utazzunk Varsóba, vagy Gdanskba, vagy Krakóba! Na? Hová utazzunk?

– Az öreganyád térgyire! Egerbe kell mennünk, fotózni. Nem Gdanskba, Egerbe! Méghozzá hamarosan, mielőtt az öreg bepipul. Most jutott eszembe.

– Más is eszedbe juthatott volna. Valami érdemlegebb dolog. Hirtelenjében nem jut eszembe, hogy például mi. De neked eszedbe juthatna valami más is, mint ami rendszerint eszedbe jut, te szegény szomjas szenvedő, te nagy együttérző, te...

Hirtelen megérkezett két krigli sör.

Deák László posztumusz regényét a következő számunkban folytatjuk.

„Ha újra kezdhethném, újra kezdődne”

Friss és mély a seb, makacs, nem szűnő a fájdalom bennem és zavarban vagyok. Hogyan szólítsam meg őt, aki eltávozott közülünk és nem tudjuk, most hol lehet?

Az ember ősidők óta számtalan hiedelmet és magyarázatot kreált a halál utáni állapot, a köztes lét, majd a túlvilág elgondolására, leírására – a veszteséget egyik sem kisebbíti, vigasztalást egyik sem nyújt.

Hiába szólongatom az elköltözöttet – válasz nem érkezik.

A halál abszurdumát csak úgy tudjuk elfogadni, ha tisztában vagyunk azzal, hogy mi is meghalunk, rövid káprázat csak a mi létünk is. S amíg élünk, a lélek örökkévalóságába vetett hit ad csak erőt mindennek elviseléséhez.

45 évig voltunk barátok, láttuk egymás életét nagyon közéről. Ha akartunk volna, sem tudtunk volna hazudni, pőrén álltunk egymás előtt. A Fojtás kötetébe azt írta dedikációképp:

„már nem is tudom mit írjak ennyi együttlét és annyi közös emlék után”

Az évtizedeken átívelő, hosszú párbeszédet monológ váltja fel.

Nyolc vékony kötet és egy félbemaradt regénykézirat, számtalan rajz és festmény és majd félévszázad lassan erodáló emlékképei.

Fontos dokumentumai egy alkotó életnek, fontos dokumentumai egy kornak. Nem szövegirodalom, nem divatos, gyorsan avuló műtárgyak, hanem a lélek mélyéről felhozott, kínban született művek, kordokumentumok. Nem megfejtendő rejtvények, tiszta, világos beszéd, még évszázadokig érthető lesz. Reméljük, lesz még, aki ért magyarul.

Nem mértük még fel igazán, hogy a hozzánk nagyon közelálló mit is hagyott ránk posztumusz ajándékképpen. Nem csupán a baráti elfogultság miatt mondom: jelentős költőt és művészt temetünk, akinek igazi elismerése majd ezután következik.

„Ha újra kezdhethném, újra kezdődne.” – írta a Napló című gondolatsor végén. Ebben a mondatban – amely akár epitáfiuma is lehetne –, fájdalmas panasz lappang. Nem kezdhethjük újra. Ne kezdődjön újra!

„Ha újra kezdhethném, újra kezdődne.”

Akik közéről ismertük őt, tudjuk, mi kezdődne újra. Élete roskadozott a sors pörölycsapásaitól. Csodáltam a lelkierejét, ahogy viselte a megpróbáltatásokat. A szegénységet, a megcsalásokat, az árusításokat. A közeli költőbarát Parancs János elvesztését, akinek halálában saját végzetét látta előrevetítve:

„...a beszélő önsorsára sandít, míg másokra rámered.”

Szeretett feleségének, Marianne-nak váratlan, megrendítő halála, tíz éve, karácsony előtt, egyenesen a szívre mért ütés volt. Megrendülve álltam mellette s éreztem, hogy örökre eltörött benne valami, elapadt az életkedv, ami annyira jellemezte őt. Nem értetem, miért veri a sors. Úgy gondoltam, talán ez egy beavatási folyamat, aminek végén „eléri azt a szabadságot, ami öröktől fogva az övé, és azt a halhatatlanságot, ami öröktől fogva ő maga”.

Édesanyja halála után a fájdalom végleg befészkelte magát a szívébe.

„Akiket nagyon szerettem
Már mind a sírban vannak.
Nem tudom őket feledni
És egésznek hazudni magam.

Mégis, napot új nap követ.
Egy fájó, kibicsaklott életet
Vonszolok át a boldogokon.
Akár ha zselelt hasít ütőeret.”

„Elhantoltad s már magad hantolod” – írta Marianne halála után.

Talán az ekkor megrendült életerő, az önmérsztő fájdalom volt a kezdete a gyilkos kórnak – ki tudja. Mindenki aggodalommal figyelte, ahogy napról napra rosszabbul nézett ki.

Mondtuk, ne dohányozz, ne igyál! Egyél többet! Ennyi telt tőlünk.

Eközben kiadója gondjai is nyomasztották: pályázatok írása, a türelmetlen szerzőkkel való diskurzusok, a növekvő nyomdászamlák. S mindezzel halálosan egyedül maradt. Sosem panaszkodott.

Nem panaszkodott a fájdalmas kezelése alatt sem. Teljes bizalommal adta át magát az orvosoknak. A testét, mint egy tárgyat, hogy reparálják meg, ha tudják. Nem tudom, hitt-e a felgyógyulásban, talán eleinte még igen? Befejezetlen dolgai marasztalták, és gyermekei, Gergely és Péter fia.

A test erőtlén volt, a gyilkos kór erősebb. Meg kell nyugodnunk, ne lázadjunk a halál ellen.

Deák László testvérünk fájdalmak nélkül, csendben költözött el e világból.

Engedjük el őt békében, ha már bele kell nyugodnunk az örök emberi sorsba, de a szívünkben tartsuk meg, amíg élünk – így lesz ez jó mindannyiunknak.

Képzelt telefonbeszélgetés

Deák Lacival, már suttogva

*Letört íme a cudar kórság...
keserű nekem a kútvíz.*

*Valamikor a győri iparos körben
– emlékszel még? –
légy úszott a sörben...
és septibe' rúgtunk be a restibe'!*

*Oszlásnak indult gyümölcsök.
Az ajtók kulcsra zárva.
Résznyi napfény üt a zongorára.*

*Most már majd lassítok én is.
Naponta Chopint hallgatok.*

*Sötét kitárt ablak...
Este a hajnalra gondolok,
hajnalban az estére...
Tanácstalanok a mindent tudó angyalok.*

*Keressél távoli helyet, ahol
megtalálhatod tenmagad.*

*súlytalan vagyok már, mint az istenek
...átkozott... és bolond...*

Hidd, hogy a versírás nyújthat vigaszt!

*Derűt nem ad, s csak megaláz...
Hiányt hiányra halmozol...
...szolgálatom merőben talányos.*

*Mihasznák maradnánk hát, üres malaszt?
Pedig hogy irigylem tőled a Havas tavaszt!*

*Ami volt, azt mindig át kellene írni,
ami van azon már nem érdemes sírni.*

*Egy kisgyermek áll az alkonyatban,
az a kisgyermek én vagyok...*

*Mintha álom lett volna minden,
ami megvolt, ami már nincsen.*

*Szóban, írásban nincs erre felelet,
csak azért vagyok, hogy majd ne legyek.*

Mondhatnám: minden rendben.

KALÁSZ ORSOLYA

Az érző szíve

Deák László emlékének

Az érző szív érzete –
képzeled,
mintha szived lenne
mintha magas, egymásba
nyíló termekben
a szived volnál,
visszhangzik benned átfutó érzete,
amint
a vörösből íme kiválik a szív,
alakítja a húst a lüktetés,
okosodjék izmokká
és tolvaj módjára ki ne surranjon idő előtt,
hanem okosan, érezve már, amerre a tenger,
a felmentő morajlás felé,
okok sziklái át a partig vezessen,
hol a kétségbeesés, ki érti, hogyan, hogyan is, elviselhető és még szépül is,
a gondolatok is egyre emelkedettebbek lesznek,
csak ámulva csodálkoznak, tudjuk jól, a csillagok, ennyi,
ha ott és akkor kiderül, mibe is kapaszkodsz,
melyik a semmi hozzád legközelebb eső ága.

BAÁN TIBOR

Meghatározhatatlan

– Deák László emlékének –

A natúr élet ízesen és gazdagon
A sors iránt táplált édesbús malíciával bújt ki
Érzékeny tolla alól. Így írni eztán
Már soha senki nem fog.
Az elmúlás szitáján átfolyt és
Abbamaradt. Ahogy a levegővétel.
A nagy kaland. A nagy zöld. Az eszmélet
Pionír nyaktörése. Az ifjúságot
Bekerítő alkonyat vonaglásai.

•

Az *Orpheusz* legendás irodája
Félig a földön, félig az égben,
Elakadva két szó között... megáll.
Akár a lift. A szerzők arcéle
Kicsorbul. Nő a csend.
Átlátott rajtuk. Nem kereste a
Megrendülést, mert megrendítő volt.
Csupa ironikusan bölcs alá-
Fogalmazás. Hiteles egy hitetlen
Korban, mikor megbabrált eszmék,
Villany- és vízórák ketyegnek perben
És haragban a béranyaként vajúdó
Idővel. Ő elfogadta a Kort.
Menekülő hangsúlyainkat.
A szaxofonon játszó Angyalt.

Nyomkereső

„Bárány jó és vadgerle bűg,
Estére már nem lesz nyomunk.”
Deák László

A rézsín alkonyatban
Holt lábnyomait keresni,
Mentőexpedíciót indítani
Érte már senki se fog.
Minden dolgainak hamvadása
Közben a fölszabadult füst,
Szétterjed, mint az árulás maga.
De ki fekszik le, ki fekédné
A holt helyére. Ki fejezné be így,
Mikor jogában áll átlépni
A kattogást. Az idő fojtogató
Köreit. Átlépni s fellélegezni.
„Kivédhető a matt.” Az égbolt
Estét nappalra cserél. A kint
Szétporlasztja s meghátrál a vég.
Reneszánsz fű nő az omladékon.

BÍRÓ JÓZSEF

Siegeh

(- *Deák László emlékére* -)

... oly' ... sokszor ... meghal
tam már - (**nem**) - ... : nem is tudom
... -,hogy ... : élek - e még ? ! ...

(2010 - január 1)

ZSILLE GÁBOR

Deák Laci készülődik

I.

Ki szava szólít, ki csöndje
burkol vattaként bolyhosan
körbe? Ki csöndje emel, rejt
és ejt el vonaton, este?
Mozdulatlan Mozgatóként
utaztat a mezőkön át,
lankás tájon lankadatlan,
rendületlen Megrendítő.
Ki csöndje forr glóriaként
körém, a lenyugvó napra?
Kinek az intésre emelt
mutatóujja e dombon
vigyázó falusi templom,
e homályba burkolt szentély,
szent éj?

II.

„Innen még van visszaút” – kezdted utolsó telefonbeszélgetésünk, amikor halálod előtt három héttel felhívtalak az Írószövetségből, a titkosított legújabb számodon, melyet csak néhány bennfentes ismert (és még nekik is csak időnként vetted fel, a külvilág már nem férközhetett hozzád, a külvilág megszűnt).

„Innen még van visszaút” – hangod, a jól ismert víg, enyhén recsegős, pajtási hang mintha egy letűnt korból érkezett volna: erőtlen volt, fátyolos, hűlt, egy védtelen kisfiú rebegése, megkínzott rab suttogása egy cella mélyéről, valamelyik zivataros dekádból.

Hangod, az oly kedves hang mintha a túlvilágról érkezett volna.

„Egy lófaszt van visszaút” – mondta a régi-régi barát, aki bizalmi tisztségben kétnaponta feljárt hozzád – „Egy lófaszt” – mondta keserűen, amikor aznap este beszámoltam neki az Írószövetség éttermében, közben csak fújta a füstöt és krákogott, mindene csupa füst volt.

„Miféle visszaút?” – mondta a barát – „Hiszen nagyon jól tudom, hogy mi van: rettenetes az állapota, az van, csak negyven kiló a teste, az van, már alig tud járni, az van, fekszik és dzsesszt hallgat, az van, az ablakon ki sem pillant, az van.”

„Innen még van visszaút” – talán engem bátorítottál így, talán önmagad, hiszen lennie kell egy visszaútnak, egy gyarapodó testnek, egy ablaknak, egy kitaruló ablaknak: mert élni kell, ez a parancs, ezt óbégatják a sejtek, élni, csak élni, minden idegszállal és vadul, akkor is, ha semmi remény, ha már minden papírlap betelt, ha már minden lemezt meghallgattál, ha nincs hová menni, akkor is, akkor is kell egy út.

III.

lassanként kivész a szerelem
belőlem
vagyok üres váz – tesz-vesz, jár-kele
e gölem

ez a magamra hasonlító
vézna test
már kóstolgatja, már sejtje a
végzetest

lassanként kivész a szerelem
nem vagyok
körben sóhajtoznak a fásult
angyalok

csontomból lassan elszivárog
a velő
vagyok üres váz – lábtól fejig
ívelő

romos templom, emberszabású
levegő
csontjaimban salakká szárad
a velő

KEMSEI ISTVÁN

Száraz szem

Deák Lacira

Elég baj ez nekem.

Bandukolva a Nagy-Kampec felé, ott, az odvas tölgyfánál az Idő kissé jobbra fordul, majd lejt alá. A völgyben, a forrásnál ordenáréznak a különös-kackiásan, vőlegényesen kifent-kinyalt jövevények. Medvehagyma-szó mellett járja az illatos szöbe-széd. Zergetollas huszárcsákóval illegetnek.

Dől a föld alól az égi kátrány. Levelestül. Ágastul. Valahogy nincs öröm ebben a mesterkélt jelenésben. Pedig itt vagyunk, itt mulatozzuk el, ez az erdő legcsendesebb pontja. További csend nincs.

Nincs mélyebb csend. Még van évszak, valamilyenre bejárható. Nem az újtól való az sem. Elfáradt, kipúposodott, elvetemült, több helyen repedezett. Szét is hordták szorgos kezek a belőle valókat. Ki erre, ki arra dúsul, elheverve borával a talmi televényben.

Kímélet sincs. Aki elfárad, azt mondják, kihull. Rosszabb esetben alájár életének, mássza a köznapi dágványt, a hegy gyomrából bokáig kicsorgó nyirkot, orrát veri csóványos meredélybe.

Csak a fölös képes arra, hogy ne legyen többé. Hát jó, akkor ne legyünk se hús, se csont, se vér, se egymásba vésett tekintet. Naplementekor végül a billegő árny ül itt, és a mohos fatönkön merengő lélek.

Kimarjult szeme világát dörzsöli.

JÁSZ ATTILA

Ilyen

Deák Lacinak, az ideÁTról

Egy ilyen papír. Egy ilyen jön majd.
Közli, hogy. Mondjuk, elköltöztél.
Ne keressünk. Egy ilyen papír közli.
Felesleges. És különben is. És hosszan-
tartóan, mégis váratlanul. Egy ilyen
papír, egy értesítés. Amire korábban
csak rajzoltál volna ezt-azt, vázlatot,
néhány töredéket felírtál volna a lap
szélére. Ennyi haszna legyen, egy ilyen
papírnak, ha már. És egyáltalán nem
értenéd, mit is jelent. Mi ez a hülyeség,
hogy elköltöztél, ha egyszer itt vagy.
Ám mégis gyanítanál valamit, amikor
azt olvasod: Egy ilyen papír. Hogy egy
ilyen papír jön majd rólam is, de már
nem nekem. Amikor ezt írom, érted meg,
amit én még nem. Ez egy ilyen papír,
visz át, igazolja odatartozásod, itt.

felejtőfüvek illata.
Basó Deáklaci sírján
ücsürög

„A kilencedik hónap elején értem haza. Anyám szobája mellett a felejtőfüvet kiölte a fagy, nyoma sem maradt. A múlt minden darabja megváltozott. Fivéremeim és nővéremeim halántéka fehér, szemük körül ráncok. „Még élünk!” – ennyit tudtunk mondani...”

(Macuo Baso)

vörösbegy repült
el friss sírod felett
épp amikor le

kis tó közepén
szürkegém tollázkodik
vastag jégpáncél

hóba fagyott hó
virágok mily szomorú
szaxofonszólo

•

lebillen a fej
eső áztatta rózsák
hullatják szirmuk

a fény sebesre
horzsolja mellkasunkat
rozsdás lombhullás

egy fáradt madár
verdes hajnali ágon
nehéz ébredés

•

zuhog az eső
a temetőben inkább
élni kellene

elmondasz egy imát
megindul a forgalom
nem vagy egyedül

angyal suhan át
a laptop monitorján
napfényes temető

TANDORI DEZSŐ
Deák László
emlékére
TB

Ó, festőm,
poétám,
találkorgatóm,
Barátom!
2010

Nyitott öröklánc,
végtelennel

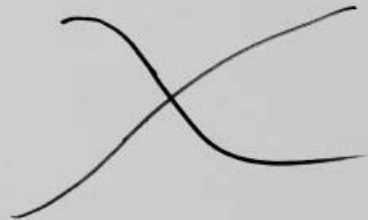
Végtelen,
mint fűszőleges

TB 2010

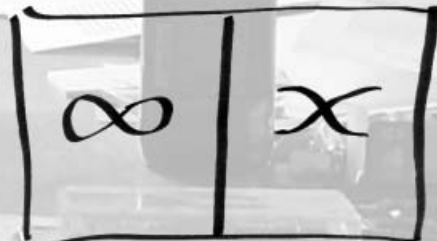

A már nyitott öröklánc

A már nyitott
végtelen

Diptichon-
-végtelenek

Szinterző
és
nyitott
Szinterző

TB
2010